

Haïti en zijn varkens: een never-ending story

Afgelopen zomer bezocht de orkaan Isaac het eiland Haïti en maakte opnieuw vele menselijke en dierlijke slachtoffers op het eiland, dat de afgelopen decennia al door zoveel rampen is getroffen. De menselijke ellende is er zo groot, dat je nauwelijks over de desastreuze gevolgen voor de dieren durft te praten. Maar het lot van mens en dier zijn op het Caraïbisch eiland sinds jaar en dag zo innig met elkaar verbonden, dat ik het toch aandurf over het Creoolse varken te schrijven.

Na aankomst op het armste eiland op het westelijk halfmond, zoek ik contact met Mina Remy, van Grassroots International, een Amerikaanse ontwikkelingsorganisatie. Deze organisatie is vanaf 2000 betrokken bij de herintroductie van een inheems varken nadat het oorspronkelijke Creoolse ras in de jaren tachtig om veterinaire redenen was opgeruimd. Zij kent als geen ander niet alleen het verhaal achter deze ruiming, maar ook de historie van het varken op Haïti.

Zwart Creools varken uitgeroeid

In 1791 werd onder invloed van voodoo-praktijken een slavenopstand tegen de Fransen met het drinken van varkensbloed ingeleid. Vervolgens zou het varken bijna tweehonderd jaar lang het nationale dier op het eiland zijn, totdat in de jaren tachtig van de vorige eeuw vanuit buurland de Dominicaanse Republiek het varkensgriepvirus oftewel de Afrikaanse varkenspest toesloeg. In 1981 werden de eerste besmette varkens in Haïti aangetroffen. Vanwege zogenaamde belangen voor de wereldhandel, maar grotendeels vanwege

eigen belang (bang dat het zou overslaan naar het vasteland), besloot de VS in te grijpen en alle varkens op het eiland op te ruimen. Dat was dus twee decennia voordat de varkenspest in Nederland toesloeg. In ruim dertien maanden tijd werden middels een grootschalige aanpak alle zwarte Creoolse varkens op Haïti uitgeroeid. Op 21 juni 1984 werd het laatste varken doodgeschoten, drie dagen voor een belangrijke voodoodag, de geboortedag van Johannes de Doper. De totale schade voor de veeteelt van Haïti werd geschat op 600 miljoen dollar door de slachting van 1,2 miljoen varkens. Ze werden vervangen door Amerikaanse varkens uit Iowa.

Er werd niet vooraf bedacht of de westerse varkens konden aarden op het tropisch eiland, en de fokkerij mislukte gigantisch. Al vrij snel hadden de varkens de bijnaam *Le prince aux quatre pieds* (de prins op vier poten) gekregen, vanwege de eisen die ze stelden: dure speciale voeding (ze zouden een zwakke maag hebben, gevoelige poten en een dunne huid), vaccinaties, onderkoms met daken, schoon water en een speciale sproei-installatie om ze te

besproeien en dus af te koelen in de hitte. De Schot Stewart Lee Allen zou hierover schrijven in zijn boek 'De keuken van de Duivel' in 2003: 'De Amerikaanse Überschweine waren drie keer zo groot als hun Haïtiaanse verwanten, ze waren gefokt om het lekkerste, magerste spek van de planeet te leveren.'

Haïti wordt arme importeur

Op soortgelijke wijze werden ook de eigen rijstplantages vernietigd en werd Haïti van een zelfvoorzienend eiland, weg van de Franse onderdrukking, een arme importeur, zelfs van rijst.

Vanaf dag één van de komst van de Amerikaanse varkens protesteerde de bevolking tegen hun komst en hielden ze hun kinderen van school. Immers, de inkomsten voor de lokale bevolking liepen nu terug, en de kinderen moesten maar op het land komen werken. Vervolgens deden aardbevingen, orkanen en politieke strijd het eiland geweld aan.

Lee Allen: 'Maar hoewel varkenspest normaliter voor 99 procent van de varkens

Het varken is onderdeel van de samenleving

De invloed van het Amerikaanse varken is nog zichtbaar

Het varken zorgt voor zijn eigen voer

dodelijk is (mensen zijn er niet vatbaar voor), scheen het Haïtiaanse ras een immuniteit tegen het virus te hebben ontwikkeld. Er gingen maar heel weinig dieren dood, en tegen de tijd dat – drie jaar later – het door de Amerikanen gesponsorde uitroeiingsprogramma begon, was de ziekte al verdwenen. Desalniettemin – en ondanks de felle protesten van de Haïtiaanse boeren – ging Washington ermee door en besteedde 23 miljoen dollar aan een leger varkensjagende helikopters om ervoor te zorgen dat het Haïtiaanse varken zich bij de dinosauriërs en andere uitgestorven dieren voegde.’

Het Creoolse varken was een klein ras dat voorkwam bij vrijwel elk gezin. Het vormde een onmisbare schakel in de lokale economie. De varkens waren gewend aan extreme weersomstandigheden, aten afval en konden drie dagen zonder eten. Ze zorgden met hun woelen voor een goede doorlaatbaarheid en een vruchtbare bodem en waren tevens letterlijk spaarvarken voor betere tijden.

In geval van nood of speciale gelegenhe-

den, bij een begrafenis of doop, kon met een varken betaald worden.

Terugfokken

Al vrij snel na de uitroeiing startte men op Haïti met een re-introductieprogramma van het zogenoemde Sino-Gasconne-Guadeloupe-varken (kruising van Chinese varkens met varkens uit het Franse Gasconne en later van Guadeloupe). Mina Remy van Grassroots International, dat ruim 5000 varkens importeerde, zegt hierover: ‘Het is onduidelijk waar de Haïtiaanse en Franse landbouwkundigen dit nieuwe ras vonden dat ongeveer dezelfde kwaliteiten had als het oorspronkelijke Creoolse ras.’

Ongelooflijk, nogmaals een fout, men is aan de slag gegaan om het Creoolse varken terug te kruisen, maar heeft het niet gedocumenteerd. Althans, de gekozen fokrichting is niet meer te reconstrueren.

Inmiddels zijn op Haïti de zwarte varkens toch weer op sommige plekken terug te vinden, waar afval gestort wordt of zwerfresten te vinden zijn. Ontsnapt en in de hand gewerkt door de natuurrampen. ●

Voodooceremonie

Op 1 januari 1804 werd Haïti de eerste onafhankelijke ‘zwarte’ staat ter wereld en vocht zich na een slavenopstand vrij van de Franse overheersing. Elk jaar werd op 14 augustus een rituele voodooceremonie gehouden om de onafhankelijkheid van het eiland te vieren. Dit gebeurde altijd onder een boom in het Kaaimanbos (Bois Caiman), waar voodoopriester Dutty Boukman de slaven in 1791 voorging in een ritueel om een varken te offeren aan Satan. Er werd een zwart (er waren toen op Haïti geen andere varkens) varken geofferd aan Erzulie Dantor, de Haïtiaanse versie van de zwarte maagd Maria uit het Poolse Czestochowa, de beschermster van al het leven. Het varkensbloed werd gedronken. Een bewijs dat deze ceremonie ooit is gehouden, ontbreekt overigens.